

Izdaja Cinkarna Celje metalurško kemična Industrija, Celje. Urejuje uredniški odbor. Odgovorni urednik Zlatko Šentjerc. Glasilo izhaja vsakega 15. v mesecu. Prispevke sprejemamo do 28. v mesecu. Rokopisov in slik ne vračamo. Naslov: Uredništvo glasila »Cinkarnar« Cinkarna, Celje. Telefon 23-981, In-terna 430. Tisk: »Papirkonfekcija« Krško.

Po mnenju Sekretariata za Informiranje v izvršnem svetu skupščine SRS je časnik oproščen davka na promet proizvodov (St. 421-1/72 z dne 5. 4. 1974).

CINKARNAR

GLASILO DELOVNEGA KOLEKTIVA CINKARNE CELJE

LETO XXIII

Celje, april-maj 1976

ŠTEVILKA 3

KAKO SMO POSLOVALI V PRETEKLEM LETU

Bistveno spremenjeni pogoji poslovanja v letu 1975 v primerjavi z onimi, ki so vladali v konjunktornem letu 1974, so občutno vplivali na dinamiko porasta obsega poslovanja in akumulativnosti le-tega. Zaradi recesije na zahodnoevropskem tržišču, ki je vplivala tudi na poslovna dogajanja v Jugoslaviji, je prišlo do stagnacije prodaje v tujino in na domačem tržišču.

Tej stagnaciji je sledil padec svetovnih cen, medtem pa so cene surovin in reprodukcijskega materiala na domačem tržišču naraščale vse do četrtega trimesečja. Zato smo v merilu Cinkarne dosegli minimalne stopnje porasta proizvodnje 4,45 in fizičnega obsega realizacije — 04. Zaradi teh tokov so porastle zaloge izdelkov. Čeprav je izvoz ostal na ravni iz leta 1974 (22.437.859 \$), pa je zaradi manjše domače prodaje udeležba le-tega v strukturi prodaje izdelkov porastla od 36,74 % na 38,08 %, kar je zaradi prej naštetih disparitet med cenami doma in v tujini povzročilo posebno občuten padec akumulacije. Znižanje akumulacije iz tega naslova je bilo največje v TOZD Titanov dioksid, ki je svojo prodajo realiziral pretežno v tujino, v glavnem v NDR. Za ta izvoz pa se mu priznava nižja vrednost obračunskega dolarja, kar je povzročilo še dodatno izgubo.

Zaradi povečanja udeležbe stroška materiala in storitev ter izrednih izdatkov iz naslova odpisa terjatev v strukturi celotnega dohodka, je padla ekonomičnost proizvodnje. Zaradi povečanja stroškov, ki se pokrivajo iz dohodka ter osebnih dohodkov, pa je ob povečanju povprečnih vložnih sredstev prišlo do padca rentabilnosti proizvodnje. V letu 1975 smo ustvarili le 29,72 % skladov in amortizacije nad predpisano stopnjo iz preteklega leta.

Na zmanjšanje finančne učinkovitosti poslovanja je v največji me-

ri vplivala izguba TOZD Titanov dioksid, ki je v primerjavi s preteklim letom porastla od 3.471.344 na 83.021.299 dinarjev.

To povečanje izgube v primerjavi z letom 1974, le-to je bilo delno že planirano, je posledica naslednjih tokov: ■ doseganja nižjih cen od onih v letu 1974 na prodano količino 30.235.562 din ■ podražitev surovin in energije v letu 1975 na proizvedeno količino 43.844.579 din ■ povečanja pogodbenih obveznosti iz naslova obresti 8.291.688 din.

Podražitev surovin in energije je toliko bolj boleče, ker odpade na prekonormativno porabo kar 26.649.860 dinarjev izgube po nabavnih cenah leta 1975.

To so osnovni kazalci za ugotavljanje porasta izgube. Končni finančni rezultat pa je izračunan na podlagi odnosa med realizacijo in proizvodnjo in ob upoštevanju vseh ostalih obračunskih predpisanih instrumentov.

Zaradi že naštetih tokov ni bil dosežen z gospodarskim načrtom planiran obseg poslovanja. Proizvodni plan je bil dosežen le 78,35 odstotno, fizični obseg realizacije pa s 86,45 %, ob upoštevanju cen pa z 90,59 %. Zaradi nepravčasnega vsklajevanja zaposlovanja z obsegom poslovanja ni bila dosežena planiran stopnja porasta produktivnosti dela, temveč je le-ta na zaposlenega padla celo za 2,51 % ob za 0,47 % slabšem izkoristku

možnega časovnega fonda od planiranega.

Kljub nedoseganju planiranega obsega poslovanja je finančni rezultat boljši od planiranega. Sredstva ostanka dohodka in amortizacije nad predpisano stopnjo so kljub 50 % večji izgubi TOZD Titanov dioksid od planirane, porastla z indeksom 472,2.

To preseganje planiranega finančnega rezultata je posledica predvidenega ocenjevanja gibanja nabavnih in prodajnih cen na prehodu iz konjunktornega v recesijsko poslovno leto ob sestavljanju gospodarskega načrta. V tistem trenutku so kasnili dokumenti o domači razvojni politiki v letu 1975, spreminjanje tržnih pogojev na svetovnih tržiščih pa je bilo šele v začetni fazi.

OZD Cinkarna je ustvarila v letu 1975 ostanek dohodka za delitev in amortizacijo nad predpisano stopnjo pred pokritjem izgube s strani partnerja iz NDR in v breme prispevkov ter izdatkov v znesku 30.109.913 din, obveznost za pokrivanje izgube partnerja znaša 24.955.234 din, v breme prispevkov in izdatkov bo pokrito 10.534.470 din, skupaj torej 65.599.617 din.

TOZD Titanov dioksid je ustvarila izgubo v znesku 83.021.299 din,

tu 1975 zaradi doseganja nižjih prodajnih cen od onih v letu 1974 do ostale TOZD pa sredstva v višini 113.131.212 din, ostanek za delitev in amortizacije nad predpisano stopnjo znaša skupaj 30.109.913 din.

Pokrivanje izgube TOZD Titanov dioksid, ki znaša 83.021.299 din: VVB Lacke und Farben, Berlin 24.955.234 din, v breme izdatkov in prispevkov 10.534.470 din, v breme ostalih TOZD Cinkarne din 47.531.595.

TOZD Metalurgija pokriva 32.703.917 din, Kemija Celje 11.006.619 din, Kemija Mozirje 1.791.755 din in Transport din 2.029.284.

Osnovni razlogi za visoko nadplansko izgubo so: doseganje nižjih prodajnih cen od planiranih, prekonormativna poraba surovin, neplanirani izredni izdatki in zmanjšanje vrednosti zaloge izdelku zaradi doseganja nižjih cen od planiranih.

Nerentabilna proizvodnja titanovega dioksida je osnovni razlog za padec rentabilnosti poslovanja OZD v primerjavi s preteklim letom. Saj so ostale TOZD dosegle večjo maso akumulacije od one v preteklem letu, ob nebitnem povečanju povprečnih porabljenih osnovnih in obratnih sredstev.

OBSEG POSLOVANJA

Realizacija v primerjavi s preteklim letom — celotno podjetje

Opis	Vrednost		Struktura		Indeks
	1974	1975	1974	1975	1975=100
	2	3	4	5	6
Realizacija izdelkov in storitev doma	618.052.203	602.400.651	63,26	61,92	97,47
Realizacija izdelkov v tujini	358.963.554	370.422.301	36,74	38,08	103,19
Skupaj	977.015.757	972.822.952	100,00	100,00	99,57

Vrednost eksterne realizacije izdelkov in uslug je bila manjša od one, ki je bila dosežena v letu 1974. Zmanjšanje vrednosti eksterne realizacije je posledica naslednjih tokov:

— zmanjšanje fizičnega obsega realizacije v TOZD Metalurgija in Kemija kar je posledica spremenjenih tržnih pogojev na domačem in tujih tržiščih,

— povečanje udeležbe izvoza v strukturi skupne vrednosti eksterne prodaje, zaradi povečanja izvoza titanovega dioksida,

— doseganja nižjih prodajnih cen doma in v tujini pri čemer je nastal največji izpad iz tega naslova pri izvozu titanovega dioksida. Pri prodaji tega proizvoda je prišlo v le-

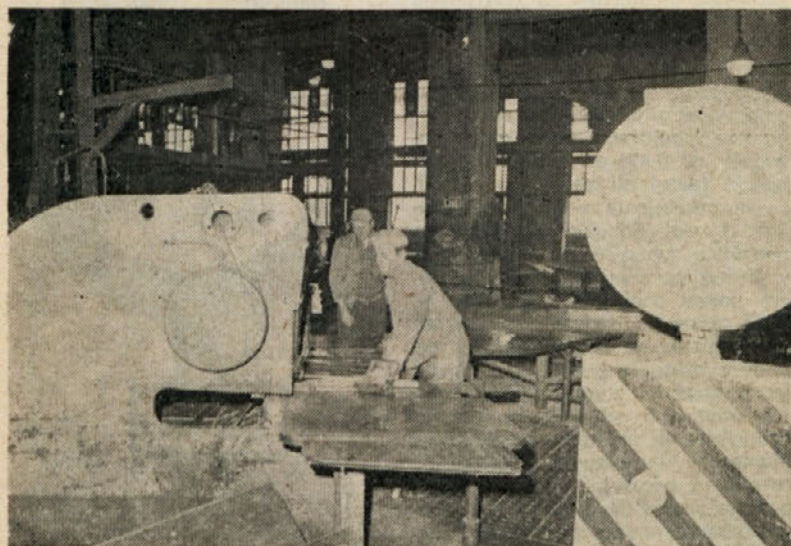
izpada dohodka v znesku 30.224.721 dinarjev.

Doseganje planirane realizacije

Letni plan realizacije celotne OZD je bil na podlagi knjigovodsko ugotovljenih podatkov, ki zajemajo tako vpliv cen na višino realizacije, fizični obseg le-te in neplanirano odprodajo tržvskega blaga dosežen s 93,05 %.

Sam fizični obseg planirane realizacije brez upoštevanja odstopanj od planiranih prodajnih cen je bil dosežen s 86,45 % na nivoju OZD,

Z upoštevanjem odstopanja od planiranih prodajnih cen pa je bil plan realizacije dosežen z 90,59 %.

Obrezovanje cinkove pločevine

(Nadaljevanje na 2. strani)

KAKO SMO POSLOVALI V PRETEKLEM LETU

(Nadaljevanje iz 2. strani)

Prodaj izdelkov v tujino v letu 1975

TOZD	Dosež. vredn. prod v USA \$	Indeks		% udeležbe v izvozu	% udeležbe konvertibil. valute
		na let. plan	na leto 1974		
Metalurgija	8.490.178	76,90	75,99	37,84	55,97
Kemija	96.684	5,18	17,06	0,43	91,52
Grafika	77.996	25,00	41,04	0,35	71,00
Titanov dioksid	13.773.001	89,32	131,20	61,38	0,35
Cinkarna skupaj	22.437.859	78,35	100,05	100,00	22,03

V letu 1975 je prišlo zaradi recesije v svetu do občutnih premikov v regionalni usmerjenosti izvoza, saj je udeležba izvoza na konvertibilno področje padla od 43,9 %, kolikor je znašala v letu 1974 na 22,3 % v celotni vrednosti izvoza. Do tega premika je prišlo zaradi zmanjšanja izvoza Metalurgije iz naslova cinkove pločevine in plošč, manjšega izvoza kemije, iz povečanega izvoza titanovega dioksida, ki ga prodajamo pretežno v NDR. Kljub velikemu padcu cen na svetovnih tržiščih, smo dosegli vrednost izvoza iz leta 1974 zaradi povečanega obsega prodaje titanovega dioksida. Vsa ta gibanja so vplivala izredno negativno na reprodukcijsko sposobnost OZD in povzročila pretežni del izgube v TOZD Titanov dioksid, v ostalih

TOZD pa zmanjšala akumulacijo, ki je bila dosežena v letu 1974.

Udeležba izvoza TOZD Titanov dioksid v skupni vrednosti izvoza OZD je porasla od lanskih 46,8 % na 61,38 %, udeležba ostalih TOZD pa je padla.

Izpad mase I. pokritja zaradi izpada planirane realizacije za leto 1975 po TOZD

Zaradi nedoseganja planirane realizacije je izpadla planirana masa I. pokritja za fiksne stroške v znesku 23.774.182 din, kar je poleg podražitev reprodukcijskega materiala in uslug v veliki meri vplivalo na zmanjšanje dohodka, saj je bilo na ta način izgubljenih več kot 40 % efekta iz doseganja nadplanskih prodajnih cen.

na zaposlenega je bilo v primerjavi s preteklim letom za 3,66 % manjše, ker je padlo število opravljenih nadur na zaposlenega. Število opravljenih nadur je bilo v letu 1974 enako časovnemu fondu 95,5 delavcev v letu 1975 pa še vedno 63 delavcev, oziroma na vsakega zaposlenega je odpadlo 68 nadur.

Izkoristek časovnega fonda je znašal 82,53 % in je bil poslabšan za 0,08 procentnega poena.

Gibanje produktivnosti dela in izkoristkov časovnega fonda po posameznih TOZD je razvidno iz tabele in iz naseljenih strani. Izračun produktivnosti dela za TOZD Vzdrževanje, transport in za DSSS je izvršen na osnovi vrednosti proizvodnje celotne OZD Cinkarne.

Predn gredo rondele v obrat za vlečenje cinkovih čašic, jih morajo prebrati

Pregled gibanja produktivnosti dela in izkoristka časovnega fonda po organizacijskih enotah

TOZD	Izkoristek čas. fonda		Produktiv. dela 75/74	
	1974	1975	tehnična	na zaposl.
Metalurgija	81,74	82,11	93,58	— 8,86
Kemija Celje	83,68	81,67	92,91	— 10,61
Kemija Mozirje	83,37	83,71	103,11	0,67
Grafika	80,34	82,59	104,12	7,61
Titanov dioksid	83,38	82,03	112,11	8,03
Vzdrževanje	84,07	84,27	102,60	— 1,35
Transport	80,21	80,52	105,03	5,45
DSSS	82,70	81,71	94,67	— 8,10
Cinkarna skupaj:	82,61	82,53	99,96	— 2,51

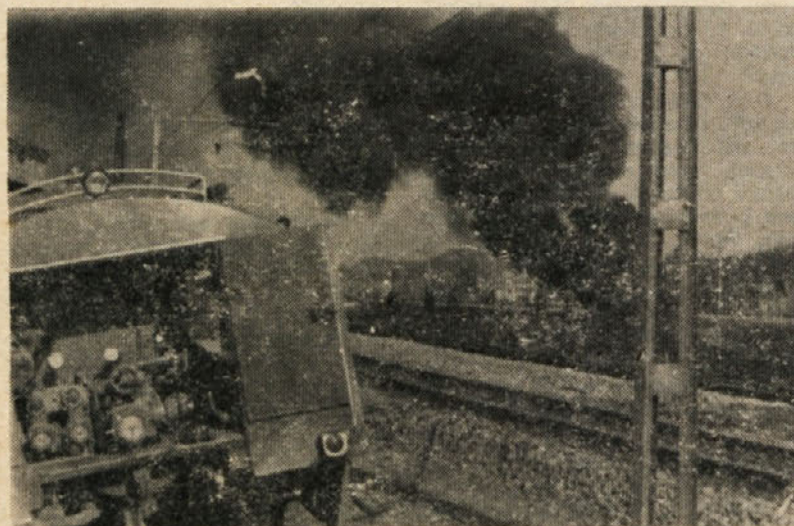
EKONOMČNOST IN RENTABILNOST POSLOVANJA

Ekonomičnost proizvodnje je bila slabša od one, ki je bila dosežena v letu 1974. V letu 1974 smo ustvarili na 10 dinarjev porabljenih sredstev 118,84 dinarja v letu 1975 pa le 118,56 dinarjev celotnega dohodka. Ob zmanjšanju udeležbe amortizacije v strukturi bruto prodajne vrednosti v primerjavi s preteklim letom za 3,61 odstotnega poena, je močno porasla udeležba materiala in storitev za 2,54 poena ter izrednih izdatkov zaradi odpisa terjatev na podlagi zaostrenih predpisov za 1,16 odstotnega poena. Zaradi opisanih gibanj in povečanja udeležbe izrednih dohodkov v celotnem dohodku, je dohodek za 0,47 odstotnega poena hitreje raste od celotnega dohodka in porabljenih sredstev. Zaključek: porast dohodka je izključno posledica zmanjšanja amortizacije v primerjavi s preteklim letom. Visok porast cen materiala, ki so hitreje rastle od cen izdelkov in odpisi terjatev v večjem obsegu od onih v preteklem letu, vse to pa je povzročilo znatno večji padec ekonomičnosti od onih, ki izhajajo iz prikazanih udeležb posameznih elementov v celotnem dohodku. Ti tokovi se odražajo v gibanju družbenega proizvoda, ki je v letu 1975 v absolutnem znesku za 7,05 % manjši od onega v preteklem letu.

Ta gibanja se z večjo ali manjšo

intenzivnostjo odražajo v vseh TOZD stare Cinkarne. V TOZD Titanov dioksid pa so bila še posebno intenzivna, saj je na izreden padec ekonomičnosti vplivala še prekonormativna poraba surovin zaradi večje proizvodnje od one v preteklem letu ter velik padec cen na svetovnih tržiščih ob disparitetnem tečaju dolarja, ki se obračunava pri

(Nadaljevanje na 3. strani)

Nad mestom se je valil črni dim, občani so se ozirali proti njemu. Nekateri so domnevali, da je nekje nastal hud požar, drugi so v mislih iskali zavestnega krivca. Dejanski vzrok: precej daleč od tovarne se je zaradi spomladanskega požiganja trave vžgalo staro odlagališče katrana.

Gibanje proizvodnje v letu 1975

	doseganje planov v indeksih	
	leta 1975 leto 1974	letnega plana 1975
Metalurgija	89,53	94,73
Kemija	94,45	74,36
Grafika	114,55	95,27
Titanov dioksid	130,44	96,74
Vzdržev.-galvana	120,30	108,00
Celotno podejtnje	104,45	88,53

Letni plan proizvodnje je bil dosežen le z 88,53 %. Z izjemo galvane le-tega ni dosegla nobena temeljna organizacija. Zaradi spremenjenih tržnih prilik so posamezne TOZD vsklajevale proizvodnjo z upadanjem konjunktura na tržiščih. Pri tem je prišlo do največjih od-

stopanj v Kemiji, ki je dosegla za 25 % manjšo vrednost proizvodnje od planirane.

V primerjavi s preteklim letom je proizvodnja na nivoju OZD sicer porasla za 4,45 %, vendar pretežno na račun izredno nizke proizvodnje titanovega dioksida v letu 1974 in porasta proizvodnje v Grafiki ter Galvani.

Ostali dve TOZD pa sta zaradi zaostrenih tržnih pogojev dosegli celo manjšo proizvodnjo od one v letu 1974.

Produktivnost dela in izkoristek časovnega fonda

V letu 1975 je prišlo do negativnih trendov v zaposlovanju in doseganju proizvodnje. Zaposlovanje je rastle po stopnji 6,96, proizvodnja pa po stopnji le 4,45 na leto 1974. Zaradi tega je padla produktivnost dela na zaposlenega za 2,51 %, tehnična produktivnost pa je ostala skoraj na ravni one iz preteklega leta. Število izvršenih ur

Nov prometni znak, zlasti za nočne ure

Proizvodnja, produktivnost dela in izvoz v razdobju jan.-feb. 1976

Na gibanje proizvodnje v treh mesecih je v znatni meri vplivala težka situacija in razpoložljiva obratna sredstva. Zaradi naraščanja zalog je bila proizvodnja nekaterih proizvodov v posameznih TOZD omejevana, zato ni bil dosežen komulativni proizvodni plan za razdobje prvih dveh mesecev.

PROIZVODNI REZULTATI

TOZD	Doseganje plana:			jan.-feb. 76 jan.-feb. 75
	osnovnega februar 76	osnovnega jan.-feb. 76	letnega 1976	
Metalurgija	106,18	105,77	17,47	104,17
Kemija Celje	112,28	87,66	13,33	102,23
Kemija Mozirje	70,52	72,09	12,11	84,64
Grafika	106,41	108,77	17,09	111,23
Titanov dioksid	71,43	86,24	12,50	131,66
Vzdrževanje — galvana	117,31	114,42	22,95	146,01
OZD skupaj	91,97	94,64	14,59	110,32

PRODUKTIVNOST DELA

Produktivnost dela je v merilu OZD porasla za 6,56 odstotnega poena v glavnem zaradi več-

je vrednosti proizvodnje titanovega dioksida od one v istih dveh mesecih preteklega leta, ko proizvodnja ni normalno potekala.

GIBANJE ZAPOSLENOSTI, PROIZVODNJE IN PRODUKTIVNOST DELA NA ZAPOSLENEGA V RAZDOBJU JANUAR — FEBRUAR 1976

TOZD	Indeksi na I. II. 1975		
	Proizvodnja	Zaposlenost	Produktivnost
Metalurgija	104,17	96,57	7,60
Kemija I.	94,55	100,50	-5,95
Kemija II.	134,50	92,50	42,00
Kemija III.	84,63	100,00	-15,37
Kemija skupaj	99,10	99,31	-0,21
Grafika	111,23	105,38	5,85
Titanov dioksid	131,66	111,19	20,47
Vzdrževanje in galvana	146,01	112,50	33,51
Celotna OZD	110,32	103,76	6,56

GIBANJE IZVOZA

TOZD	Doseganje:			I.-II. 76 I.-II. 75	Vrednost izv. v §
	Plana za II. 76		I. letnega plana 76		
	Plana II. 76	Plana -II. 76			
Metalurgija	122,58	94,78	15,80	138,97	1.261.005
Kemija	42,22	21,11	3,52	1689,56	54.066
Grafika	114,29	57,15	9,52	85,26	17.371
Titanov dioksid	89,34	45,35	7,56	47,85	1.187.857
Celotna OZD	97,11	59,49	9,92	73,84	2.520.299

Iz tabele je razvidno, da ne dosegamo niti plana izvoza, niti vrednosti izvoza iz preteklega leta. Največji izpad je nastal v TOZD titanov dioksid, zaradi pomanjkanja dispozicij za izvoz v NDR. Struktura izvoza je zaskrbiljujoča, saj znaša izvoz na konvertibilno področje v strukturi skupnega izvoza le 34,28 %, oziroma 863.864 dolarjev. Zaradi takega razvoja izvozne dejavnosti je v drugem trimesečju resno ogrožen uvoz reprodukcijskega materiala.

ZALOGE GOTOVH IZDELKOV

V obravnavanem razdobju je bila realizacija manjša od proizvodnje. Posledica tega je porast zalog v primerjavi s stanjem 31. decembra 1975. Prikaz porasta zalog predstavlja dejanski porast fizičnega obsega, ker

sta obe razdobji obračunani po stalnih cenah.

V metalurgiji so zaloge porastle v dveh mesecih za 6,48 % v glavnem iz naslova žveplene kisline, cinkovega prahu, protektorjev, čašic za baterije in cinkove žice.

V TOZD Kemija so porastle zaloge za 1,20 %, s tem, da znaša porast v kemiji I. 1,12 %, v kemiji II. 1,31 % in v kemiji III. 34,61 %.

V TOZD Kemija so porastle zaloge cinkovega sulfata, litopona, modre galice, modrega bakra.

V Kemiji II. gre za minimalne premike v asortimanu.

V Kemiji III. so porastle zaloge vseh proizvodov, kar pa verjetno zaradi bližajoče se sezone ni problematično.

V TOZD Grafika so bile zaloge z dne, 29. februarja 1976 za

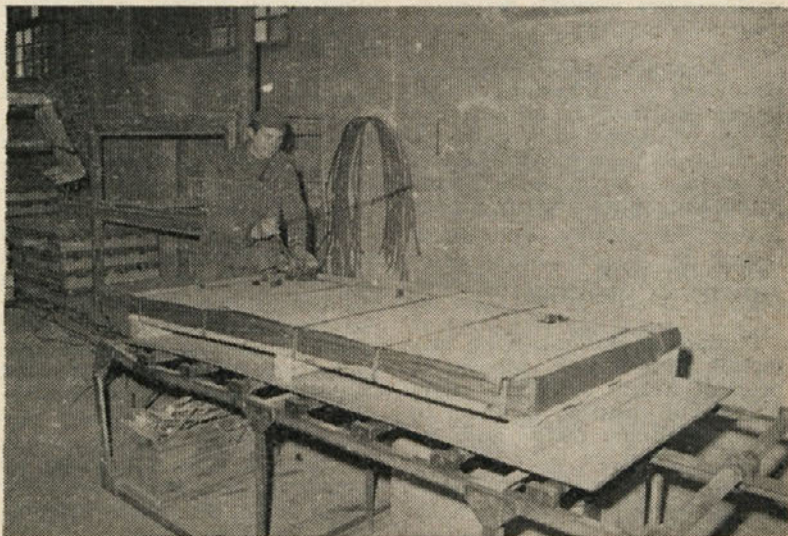
0,60 % manjše od onih 31. decembra 1975.

Najhujši porast že itak visokih zalog konec leta 1975 in sicer za 26,62 % ugotovljeno v TOZD Titanov dioksid.

Zaloga 29. februarja je znašala 3,313,7 ton titanovega dioksi-

da, kar pomeni vezavo sredstev po sedanjih prodajnih cenah v znesku 52.131.791 din.

Na dan sestavljanja tega poročila je izvozni oddelek sicer sprejel dispozicije za odpremo 1.300 ton titanovega dioksida, vendar so medtem časom že proizvedli dodatnih 1.000 ton.

Pakiranje cinkove pločevine za kupca iz Zvezne republike Nemčije

KAKO SMO POSLOVALI V PRETEKLEM LETU

(Nadaljevanje z 2. strani)

izvozu v NDR. V tej temeljni organizaciji so porabljena sredstva ob manjši obračunani amortizaciji od one v preteklem letu porasla za 70 %, celotni dohodek pa le za 35,7 %. Porabljena sredstva so večja od celotnega dohodka, zato je prišlo že do izgube pri substanci v znesku 30.701.712 dinarjev. Udeležba porabljenih sredstev v realizaciji je znašala v letu 1974 90,12 % v letu 1975 pa že 112,13 %. Udeležba materiala in storitev je porastala od lanske, ki je znašala 61,98 % na 91,10 %.

Izguba dohodka zaradi nižjih doseženih cen od onih v letu 1974 znaša v letu 1975 prodano količino 30.235.526 din, izguba zaradi podražitve surovin pa 43.844.579 din. Preostala razlika odpade na kompenziran znesek, ki izhaja iz znižanja amortizacije, povečane mase prvega pokritja zaradi večje proizvodnje, razvrednotenja zalog izdelkov in odpisov terjatev.

Ekonomičnost, ki je bila načrtovana z gospodarskim načrtom prav tako ni dosežena. Saj smo na 100 dinarjev porabljenih sredstev ustvarili le 118,56 dinarjev celotnega dohodka in ne 121,16 kakor je bilo planirano. To odstopanje na nivoju OZD izhaja v glavnem iz amortizacije nad predpisano stopnjo, ki ni bila planirana in zaradi visokega zneska neplaniranih izrednih izdatkov, ki pretežno izhajajo iz odpisanih terjatev po novih zaostrenih predpisih.

Največje odstopanje od načrtovane ekonomičnosti je nastalo pri proizvodnji titanovega dioksida. Stroški materiala in uslug so porastle iz naslova prekoračitev normativnega materiala ne pa nabavnih cen. Udeležba le-teh je porastla od planirane 79,74 % na 91,10 %.

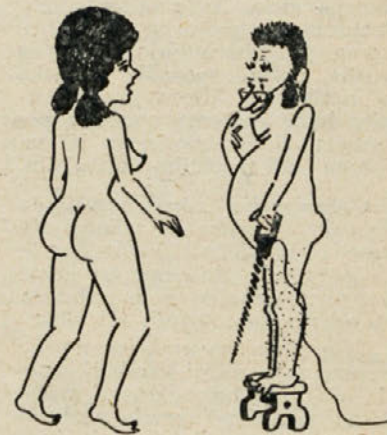
Porabljena sredstva so hitreje rastla od planiranega celotnega dohodka, tako da je prišlo do izgube pri substanci.

Rentabilnost poslovanja

Razvojna linija finančnih kazalcev kaže v primerjavi s preteklim letom skrajno nezdrave tendence. Učinki padajo porabljena sredstva pa dinamično rastejo. Upadla je ekonomičnost, rentabilnost, družbeno produktivnost dela, merjena na ustvarjen družbeni proizvod na zaposlenega in skupna realizirana akumulacija.

Tak razvoj je posledica nerentabilne proizvodnje titanovega dioksida, ki z ozirom na svojo visoko udeležbo v skupnem poslovanju, odločilno vpliva na rezultat celotne OZD.

Ostale TOZD so dosegle večjo maso akumulacije od one v preteklem letu, čeprav so tudi prisotne negativne tendence razvoja.

INOVACIJA

CINKARNAR 3

Nekatere novosti republiškega zakona o varnosti cestnega prometa

(NADALJEVANJE)

b) Opozoriti je treba tudi na določbe 16. člena zakona, ki ureja parkiranje in ustavljanje na mestih, kjer je parkiranje ali ustavljanje omejeno na določen čas in kjer ni javnih parkirnih ur. Za te primere bo potrebna parkirna ura v vozilu in seveda ustrezna disciplina.

c) Posebnost v določbah o ustavljanju in parkiranju so določene olajšave za zdravstveno osebo pri opravljanju dolžnosti in za invalidne voznike (19. člen). Jasno je, da gre tu le za izjeme in bo krog upravičencev ustrežno omejen.

DOLŽNOSTI OB PROMETNI NEZGODI

Predpise o dolžnostih ob prometnih nezgodah je vseboval že prejšnji zvezni temeljni zakon o varnosti cestnega prometa in jih je smiselno povzel tudi sedanja, vnešeni pa so v novi republiški zakon, ker zvezni zakon ni predvidel sankcij za kršitve.

Republiški zakon pa prinaša dve bistveni novosti, ki nalagata obveznosti po prometni nezgodi:

a) Prepoved uživanja alkoholnih pijač

Neposredni udeleženec prometne nezgode ne sme po nezgodi uživati alkoholnih pijač, dokler niso opravljena uradna dejanja (50. člen).

Predpis ima nedvomno namen, da bi se preprečili izgovori voznikov, da ob nezgodi niso bili pod vplivom alkohola, kar se je doslej dokaj pogosto dogajalo.

Zagrożena sankcija za kršitelje tega predpisa spada med najostrejše, morebitni kršitelji pa se morajo zavedati tudi tega, da bo s tako kršitvijo kaj težko prikriti alkoholiziranost v času prometne nezgode.

b) Dolžnost organizacij združenega dela ali zasebnih obrtnikov

Kadar organ javne varnosti obvesti javnost, da išče neznanega povzročitelja hujše prometne nesreče, se organizacije združenega dela, ki prodajajo potrebščine za motorna vozila oziroma ki popravljajo motorna vozila, dolžne sporočiti podatke o sumljivem kupcu nadomestnih delov oziroma naročilu popravila. Enaka dolžnost je naložena tudi zasebnim obrtnikom.

Organizacije združenega dela morajo v primerih takega obvestila pregledati svoja vozila in prav tako dati organu javne varnosti podatke o morebitnih sumljivih ugotovitvah (51. člen).

Ti predpisi so uzakonjeni prav gotovo zato, da bi kar bolj omejili primere brezvestnosti posameznikov, ki pobegnejo po hudi prometni nezgodi, ki so jo povzročili in seveda, da bi bili taki

vozniki odkriti in primerno kaznovani.

USPOSABLJANJE VOZNIKOV MOTORNIH VOZIL

Novi zakon prinaša pomembno spremembo v sistemu vzgoje voznikov motornih vozil, kar zadeva usposabljanje v praktični vožnji. Ta del priprave kandidata je odslej dovoljen le avto šolam, ki bodo z organiziranim načinom delovanja lahko pripomogle k boljši vzgoji voznikov, hkrati pa bo na tem področju omogočen učinkovitejši nadzor organov, ki so za to pooblaščen.

V tem smislu so v osnutku pravilnika o avto šolah, ki bo izšel še v tem letu, zaostreni za njihovo ustanavljanje in delo, tako da bodo bodoče avto šole res kvalitetne; s tem pa dosežena tudi boljša pripravljenost bodočih voznikov motornih vozil.

Avto šole bodo kot doslej organizirale tudi teoretični pouk in je prav gotovo v interesu vseh bodočih voznikov raznih vrst vozil na motorni pogon, da se vključijo tudi v ta del organiziranega usposabljanja, čeprav tega zakon ne predpisuje. Avto šole pa bodo morale ta pouk ustrezno organizirati za kandidate za voznike posamezne vrste vozil skladno s pravilnikom o vozniških izpitih za voznike motornih vozil in kmetijskih strojev in preizkusom znanja predpisov o varnosti cestnega prometa za voznike delovnih strojev, multikultivatorjev in koles z motorjem (pravilnik bo prav tako izdan še letos) in, seveda, z dostopnimi cenami.

2. Vozniki inštruktorji

Vozniki inštruktorji bodo odslej poučevali kandidate za voznike le v okviru avto šol. Ta določba velja z dnem uveljavitve zakona, torej po 19. novembru.

Razen te določbe je pomembna tudi omejitev časa poučevanja kandidatov za voznike inštruktorje v praktični vožnji po cesti. Ta je določen za poklicne inštruktorje 8 ur dnevno, za nepoklicne pa največ 3 ure dnevno.

Omejitev ne velja za poučevanje začetnih faz vožnje na poligonih (71. člen).

Od te ureditve upravičeno lahko pričakujemo boljšo kvaliteto poučevanja, pa tudi večjo varnost kandidatov, samih inštruktorjev in vseh udeležencev v cestnem prometu.

Temu smotru je namenjen tudi predpis v 72. členu, ki zahteva popolno treznost voznika inštruktorja med poučevanjem kandidata v praktični vožnji na cesti, pa tudi siceršnjo psihično in fizično kondicijo, ki naj zagotovi zanesljivo nadziranje kandidata, ki ga uči.

Določbe tega člena nalagajo inštruktorju tudi dolžnost, da mora v enakem smislu oceniti kandidata, ki mu ne sme dovoliti vožnje, če podvomi v njegovo sposobnost za varno vožnjo.

ZDRAVSTVENI PREGLEDI

Tudi na tem področju prina-

ša novi zakon določene novosti.

1. Predvsem je omeniti obveznost, da mora kandidat za voznika motornih vozil oziroma kmetijskega traktorja na zdravstveni pregled k pooblaščenim zdravstveni organizaciji, na območju katere ima stalno ali začasno bivališče. Iz ustrezne obrazložitve predloga zakona je razvidno, da je to določeno zato, ker te organizacije v večini primerov razpolagajo z osnovno zdravstveno dokumentacijo o kandidatu oziroma jim bo ta lažje dosegljiva.

2. Uvedena je tudi določena poenostavitve zdravstvenih pregledov kandidatov za voznike. Kandidatu se ne bo treba podvreči komisijemskemu pregledu, marveč ga bo pregledal zdravnik specialist splošne medicine ali medicinske dela, ki bo po lastni presoji vključil tudi druge specialiste, če bo podvomil v določene zdravstvene zmožnosti kandidata.

Ta ureditev prav gotovo pomeni določeno razbremenitev tako zdravstvene službe kot občanov.

3. Kandidati za voznike, ki jim bo izdano na prvi stopnji negativno zdravniško spričevalo, bodo v smislu 85. člena zakona zahtevali pregled pri zdravniški komisiji druge stopnje.

KMETIJSKI TRAKTORJI

To poglavje obsega vse predpise novega zakona, ki zadevajo voznike kmetijskih traktorjev in ta vozila.

Na tem področju je največ sprememb v primerjavi z doslednimi predpisi, iz obrazložitve predloga zakona pa povzamemo, da so te spremembe narokovali tako razlogi varnosti kot tudi potrebe, da je treba modernizirati kmetijstvo in mu zagotoviti več delovne sile.

Z novo ureditvijo, ki prinaša pomembne olajšave, pričakujemo, da se bo občutno zmanjšalo število voznikov kmetijskih traktorjev, ki so doslej vozili, ne da bi imeli potrebno znanje in spretnost, pa tudi nadzor nad tehničnim stanjem teh vozil bo izboljšal.

Podrobnosti o novostih na tem področju so:

1. Starostna meja

Vozniško dovoljenje za vožnjo kmetijskega traktorja bo lahko pridobil, kdor dopolni 15 let, če opravi vozniški izpit za voznika kmetijskega traktorja in če je zdravstveno zmožen za voznika (77. člen). Dosedanja starostna meja je bila 18 let, zato pa je bilo nesorazmerno visoko število voznikov, ki so upravljali kmetijske traktorje brez vozniškega dovoljenja in tudi brez potrebne znanja.

Vozniško dovoljenje za vožnjo motornih vozil kategorij B, C in D daje vozniku tudi pravico voziti kmetijski traktor v cestnem prometu.

2. Izpit in vozniško dovoljenje

Kandidati za voznike kmetijskih traktorjev bodo lahko opravljali izpite v vsaki občini (76. člen).

Novi izpitni program za voznike kmetijskih traktorjev zožuje

obseg teoretičnega dela dejansko na tista cestno prometna pravila, ki jih mora nujno poznati vsak voznik vozila na motorni pogon, praktični del izpita pa obsega tudi vožnjo zunaj cestne površine, ki je za voznike kmetijskih traktorjev enako pomembna kot vožnja po cesti (osnutek pravilnika o načinu in programu vozniških izpitov).

Veljavnost vozniškega dovoljenja za vožnjo kmetijskega traktorja je omejena na 10 let (77. člen).

Vozniška dovoljenja za vožnjo motornih vozil kategorije F (kmetijskih traktorjev) se bodo zamenjala za nova do 31. 12. 1975. Zamenjavo bo moral zahtevati lastnik (131. člen).

3. Usposabljanje voznikov

Kandidate za voznike kmetijskih traktorjev bodo poleg inštruktorjev lahko usposabljali tudi vozniki kmetijskih traktorjev, ki imajo vsaj tri leta vozniško dovoljenje za vožnjo kmetijskega traktorja, seveda pa tudi potrebno znanje in izkušnje, kar bo ugotovil za notranje zadeve pristojni občinski upravni organ, ki bo izdal ustrezno potrdilo (66. člen).

Poudariti je treba, da se bo moral tudi ta poučevalec ravnati po določilih, ki veljajo za voznike inštruktorje med poučevanjem praktične vožnje po cesti (treznost, telesna in duševna pripravljenost poučevalca in kandidata).

Ta ureditev daje velike možnosti za organizirano vzgojo voznikov kmetijskih traktorjev v okviru kmetijskih zadrug pa tudi v kmetijskih šolah.

4. Zdravstveni pregledi

Kandidat za voznika kmetijskega traktorja bo lahko opravil osnovni pregled pri zdravniku najbližje zdravstvene organizacije glede na svoje prebivališče. Smiselno pa veljajo tudi zanj določbe, da ga bo zdravnik napotil na specialistični pregled, če bo smatral, da je tak pregled potreben.

5. Evidentiranje in tehnični pregled

Doslej je bila registracija kmetijskih traktorjev izenačena z registracijo motornih vozil, torej vsakoletna registracija, v bodoče pa je predpisano le evidentiranje ob nakupu.

Obvezna je odjava ob spremembi lastništva, kakor tudi, če je kmetijski traktor uničen, odpisan ali odsvojen (96. člen).

Prometna dovoljenja za kmetijske traktorje in traktorske priklopnike (in registrske tablice), ki so bila izdana po doslednih predpisih, bo treba zamenjati po izteku veljavnosti.

Olajšave so dane tudi pri tehničnih pregledih, in sicer v tem smislu, da jih bodo opravljale pooblaščenice organizacije združenega dela v vsaki občini (drugi odstavek 99. člena). Ta ureditev pa ima tudi varnostni pomen, saj bodo odpadle vožnje kmetijskih traktorjev na daljših relacijah.

(Dalje prihodnjič)

Pred javno razpravo o usmerjenem izobraževanju

Izvršni odbor SZDL Slovenije je na seji 25. februarja 1976 sprejel sklep o preobrazbi srednjega šolstva v usmerjeno izobraževanje. Razprava se je začela 5. marca in bo trajala do 31. maja 1976. Zagotovila bo javna stališča, mnenja v temeljnih organizacijah združenega dela in pokazala tudi to, kaj menijo o tem delovni ljudje.

V bistvu gre za preobrazbo srednjega šolstva v usmerjeno izobraževanje, pri čemer pojmuje »usmerjeno« kot oblikovanje človeka za določeno delo. Z vzgojo in izobraževanjem je treba nenehno usposabljaliti ljudi, posebno še mlado generacijo, kateri naj vzgojno izobraževalni sistem zagotavlja enako dostopnost in enake pravice za izobraževanje; pri vsem tem pa odpravlja socialne in druge razlike. Mladim ljudem naj omogoča, da se bodo usposabljaliti in odločali za poklic, za katerega so sposobni, čutijo nagnjenje in intereso ter zadovoljujejo potrebe združenega dela.

Dosedanje srednje šolstvo ima poleg pozitivnih dosežkov nekatere pglavitne pomanjkljivosti in sicer:

- delitev srednjih šol na poklicne, tehniške šole, gimnazije;
- učna snov je med osnovnimi, srednjimi in visokimi šolami premalo povezana;
- prevelik je ošip učencev, saj znaša do 35 %;
- prešibka usmerjenost srednjih šol (npr. gimnazija je s svojo vzgojo in izobraževanjem premalo usposobila mladino za vključevanje v neko delovno organizacijo);
- pomanjkljivo načrtovanje kadrovskega potreb;
- neustrezna opremljenost šol.

Zaradi vseh teh pomanjkljivosti, ki jih je srednja šola imela do sedaj, je treba učencem zagotoviti boljši način vzgoje in izobraževanja, ki zahteva nadaljnje izobraževanje po osnovni šoli.

Torej, zaradi vseh teh šibkih točk srednje šole, prehajamo na podaljšanje osemletne obvezne osnovne šole, na deset let obvezne osnovne šole. Tako se podaljšuje skupno, obvezno šolanje, ki bo omogočilo mladim in odraslim, da bodo svoje sposobnosti lažje spoznali in se v zrelejši dobi odločali za poklic ter nadaljnje šolanje.

V to usmerjeno izobraževanje bo torej vključen deveti in deseti razred. Tako bo deveti razred, skoraj v celoti, zajemal skupni program in le nekaj izbirnega programa; deseti razred pa bo temeljil na izbirnem programu, v katerega bo vključen del splošnega programa. Tukaj si bodo učenci del programa izbirali sami, pač odvisno od njihovih nadaljnjih interesov in usposabljanja. Snov skupnega, obveznega, programa, ki ga bo v dveh letih 70 %, bo razdeljena na pet področij:

- jezikovno-umetniško
- naravoslovno-matematično
- družbeno-ekonomsko
- proizvodno-tehnično
- telesno vzgojno in obrambno

Izbirnega programa pa bo 30 %, torej, učenec se bo za izbirni del odločal sam (npr. več matematike kot naravoslovja ali obratno).

Glede na takšno dopolnitev dosedanje osnovne šole in razdelitev programa devetega in desetega razreda, je treba spremeniti in dopolniti sedanje oblike pouka z novimi, boljšimi oblikami. Nadaljnje šolanje bo po seminarjev in sicer tako, da bo izobrazbena stopnja odvisna od setem razredu potekalo v obliki števila uspešno opravljenih semestrov.

Ta reforma srednjega šolstva zahteva ukinitve gimnazije in spremembo sedanje oblike poklicne šole ter tehniške šole. Prav tako ne bo več opredelil

ve: kvalificirani delavci, visoko kvalificirani delavci in podobno, ampak bodo poklici, oziroma izobrazba, razvrščeni v trinajst kategorij (npr. sedanji nekvalificiran delavec bo uvrščen v prvo kategorijo, doktor znanosti, kar je po stopnji izobrazbe največ, pa v trinajsto, zadnjo, kategorijo).

Za vse te spremembe pa so potrebni novi pogoji. Izdelati je treba nove, strokovne predmetnike; povečati število učiteljev za pouk fizike, kemije, tujih jezikov in jih za to tudi strokovno usposobiti; zagotoviti ustrezne učne prostore, opremo učilnic, laboratorijev in šolskih delavnic.

Ta reforma zahteva velike gospodarske, znanstvene in družbene spremembe. Vprašamo pa se — zakaj je potrebna? Na primer kvalificirani delavci dobijo znatno premalo splošne izobrazbe, nadalje: učenci se prezgodaj, že s petnajstim letom, odločajo za svoj poklic, na drugi strani pa najbolj usposobljeni kadri z

visoko izobrazbo, prihajajo na delo šele v petindvajsetem letu starosti. Poleg tega je v srednjih šolah iz leta v leto večji vpis, čeprav se sorazmerno temu ne povečuje število absolventov, ampak pada. Zato pa je potrebno ustanoviti dobre centre usmerjenega izobraževanja v vseh regionalnih središčih. Za vse to je potrebna reforma srednjega in visokega šolstva za naš napredok gospodarstva.

V tem kratkem sestavku smo vam skušali prikazati bistvene značilnosti nadaljnjega izobraževanja naših otrok. Kajti, ne sme nam biti vseeno, kako se bo naša mladina, na kateri gradimo in od katere je odvisna tudi naša prihodnost, izobraževala in usposabljala. Zato pozivamo vse člane kolektiva naš sodelujejo v tej razpravi v naši delovni organizaciji in na roditeljskih sestankih, kjer bo tekla beseda o tem, povedo svoja mnenja in dajo svoje predloge o reformi srednjega šolstva.

Razvojna služba v TOZD Kemija

Ob prelomu leta 1973 na 1974 je bila osnovna razvojna služba v Kemiji z namenom, da poživijo razvojno dejavnost. Že pod prejšnjim vodstvom razvoja so bile začrtane smernice za izgradnjo obrata gradbenih lepil in rekonstrukcijo obrata modrega bakra, ki je terjal nujno modernizacijo mešalnice in oksidacijske kolone.

Obrat gradbenih lepil je raste iz preišljenih aspektov: na eni strani osvajanje marketinga, na drugi strani pa iz preprostea provizorja v keramiki.

Delo v provizorju je bilo težko. V malem prostoru so potekala vsa dela: mešanje in pakiranje ter pripravljanje vzorčnih komponent za raziskavo na Inštitutu za raziskavo materiala v Ljubljani.

Razvojna služba je ob velikem optimizmu in ob dobrih rezultatih doseženih v provizorju sklenila zgraditi funkcionalni in moderni obrat za proizvodnjo gradbenih lepil. Sedaj maneva drugo leto od uspešnega starta obrata za proizvodnjo gradbenega lepila in pomožnega obrata za betonske zidake. Vse projektivne oblike so nastale v domači razvojni službi, z domačimi strokovnjaki; od projektivno idejne zamisli, do postavitve celotnega obrata. Pogonski agregati se večinoma nabavljajo v slovenskih strojnih tovarnah in so pokazali, na splošno pričakovane, najboljše rezultate.

Ob drugi obtelevici tega obrata se sme razvojna služba pohvaliti, da je omogočila skoraj dvanaest različnih lepilnih in izravnalnih mas, ki predstavljajo Cinkarno domala po vsej Jugoslaviji.

Vse receptne zamisli se najprej preizkusijo v laboratoriju, potem gredo v konsultacijo na Zavod za raziskavo materiala v Ljubljano in šele na to se začnejo uveljavljati v zahtevni gradbeni praksi.

Pripomniti je še treba, da je obrat visoko mehaniziran in ga opravlja mala skupina neposrednih proizvajalcev in strokovnjakov za to dejavnost.

Nadaljnja smernica razvoja kemije je bila modernizacija obrata Modri baker. Inozemski prodajalec tehnologije ni začrtal rešitev za mešalnice treh prašnatih komponent, ki so po svojem značaju zelo komplicirane. V teh prašnatih komponentah nastopa hidroskopska vlaga, ki je po letnih časih zelo različna in povzroča nenehno lepljenje.

Strojna služba se je morala od agregata do agregata poslu

ževati najzahtevnejših pomožnih elementov, da je material stekel po transportnih poteh. Pripomnil bi, da je morala biti tehnična opremljena z notranjim strgalom, kljub zelo pokončnem stožcu sprejemne posode, na presipnih mestih pa je bil domala na vsak agregat postavljen manjši vibrator.

V delovni postopek mešanice je bil vgrajen planetni mešalec za prašnate komponente, ki po svojem značaju pestrosti mešalnih krivulj (transcendentne epikloide) zelo dobro izpolnjuje mešalne efekte.

Na splošno ugotovimo, da je zahtevna naloga, ki je terjala aspekt zdravega okolja in dejstvo, da so izboljšani delovni pogoji, zaključena z zaželenim učinkom proizvodnje.

Pogled v obrat za proizvodnjo cinkovih čašic za baterijske vložke

RAK NA DOJKI

Med boleznimi, ki jih s skupnim imenom označujemo kot rakaste, je rak na dojki ena najpomembnejših. To pomembnost bolezen zasluži zaradi nekaterih neugodnih značilnosti: gre za vrsto raka, ki zelo pogosto, če ne celo najpogosteje, prizadeva ženske, ki so komaj dobro zakoračile v četrto desetletje življenja; zdravljenje raka na dojki je navadno dolgotrajno, neprijetno in — neredko brez uspeha; odkrivanje raka na dojki je v zgodnjem razvojnem obdobju boleznih težavno.

Rak na dojki vznikne iz celic žlez, namenjenih izdelavi mleka, ali pa iz celic izvodil, po katerih prispe mleko iz žleze. Razumljivo je, da tako zgodnjega dogajanja ne moremo opaziti drugače kot z drobnogledom. Ščaso ma pa moremo tako spremembo otipati, ker se bolno tkivo loči od zdravega po trdoti. Ni pa redko, da začne bolezen v več predelih v dojki ali v obeh dojkah hkrati. Zaradi enostavnosti sledimo poteku ene same rakaste zatrdline: s svojo rastjo uničuje zdravo tkivo dojke, vraste v kožo, ki se vneme ali celo razpade tako, da se na tem mestu pojavi rana. Po drugi strani pa se razraste rakavina tudi v steno prsnega koša in povzroči, da se bolni organ povsem zraste s podlago.

Čeprav torej rak prej ali kasneje uniči dojko, v kateri je zrastle (ne pozabimo tega, kadar govorimo o kirurškem zdravljenju raka na dojki!), pa je vendar bolezen bolj usodna zaradi neke druge lastnosti: celice rakavine lahko zapuste in tudi praviloma zapuščajo kraj, kjer so nastale, in se po mezigovničnem in krvnem obtoku selijo v pazdušne bezgavke in notranje organe. Na srečo ne najdejo vedno ugodnih tal za naselitev in rast, pogosto pa se to zgodi. Jasno je, da delovanje organa, v katerega se je zaselila rakavina, slabi in končno preneha. Kaj to pomeni pri kakem življenj-

ske potrebnem organu, ni treba posebej povedati.

Zdravljenje raka na dojki je odvisno od njegovega obsega in razsežnosti. Dokler sodimo, da je rak zajel le dojko in njeno najbližjo okolico naravnomo zdravljenje le v ta predel, bodisi da ga odstranimo z operacijo, bodisi da zavremo rast rakavine z obsevanjem z ionizirajočimi žarki. Pri tem velja načelo, da je kirurška odstranitev boleznih zanesljivejša kot pa njeno uničevanje in zaviranje z obsevanjem. Kadar pa najdemo znake razsoja v notranjih organih, takrat posvetimo vso pozornost zdravljenju zasevkov in se manj oziramo na obolelo dojko. Pri zdravljenju zasevkov, ki so praviloma številni, uporabimo spoznanje, da vplivajo na rast rakavine zavirajoče ali pospešujoče nekateri hormoni, izločki žlez. Vrsta zdravljenih postopkov temelji na tem spoznanju, pa naj gre pri tem za odstranitev žlez, kjer hormoni nastajajo, ali pa za preprosto vnašanje teh snovi v telo. Poleg tega so v zadnjih desetletjih našli vrsto kemičnih spojin, ki prav tako uničujejo rakaste celice, predvsem s preprečevanjem njihove delitve. Te snovi imenujemo citostatiki. Seveda bi bila ta zdravila idealna, če bi prizadevala le rakaste celice, ne pa tudi zdravih. Tako pa se ta zdravila hitro sprevržejo v strup, če niso v večjih rokah.

Ves čas že besedujemo o zdravljenju. Kaj pa je z ozdravljenjem? Rak na dojki je zahrbtna bolezen in zato težko govorimo o ozdravljenju. Govorimo pa lahko o obdobju, ko je bolnica brez znakov boleznih, govorimo lahko o obdobju, ko sicer najdemo znake boleznih, vendar bolnici ne povzročajo težav in podobno. Ne izmikamo se odgovoru o ozdravljenju, le pojasniti moramo, kaj ozdravljenje v našem primeru sploh pomeni. Zaradi enostavnosti odgovora recimo takole: če začnemo zdraviti bolnico z rakom na dojki v tako imenovanem zgodnjem stanju boleznih, lahko računamo, da jih bomo srečevali čez deset let brez znakov boleznih osmero od deseterice. Če pa začnemo zdraviti raka na dojki v napredovalnem stanju, ne moremo pričakovati, da bi sploh katera teh bolnic dočkala deset let.

Iz tega preprostega odgovora je moč razumeti, zakaj toliko in vedno znova govorimo o zgodnjem odkrivanju raka na dojki. Drugi vzrok velikega zanimanja za zgodnje odkrivanje raka na dojki pa je dejstvo, da je zgodnje odkrivanje te boleznih izredno težavno, kot je nasprotno zdravljenje take zgodaj odkrite boleznih razmeroma preprosto in — uspešno. Upoštevati moramo, da ni vsaka zatrdina v dojki rak, nasprotno, rak je vir neznatnega dela zatrdin, ki se pojavljajo v dojkah. Zato moramo omeniti sicer nevarne zgojitve žleznega tkiva dojke, kar učeno imenujemo mastopatije ali displazije. Te spremembe so odraz delovanja organov z notranjim izločanjem, predvsem jajčnikov, skrivajo pa nevarnost, da zaradi njih prezremo rakasto zatrdino. Upoštevati moramo še resnico, da nobena od danes znanih, enostavnih preiskovalnih metod, ki jih lahko na široko uporabljamo, ne more zanesljivo pojasniti, kakšna je narava zatrdine v dojki. Pred nedavnim je morda

v javnosti zbujala take upe rentgenska preiskava dojke. Ta način preiskave je postal sicer eden od temeljnih preiskovalnih načinov dojke, za množično uporabo, kot je to primer pri fluorografiji, pa ni primeren.

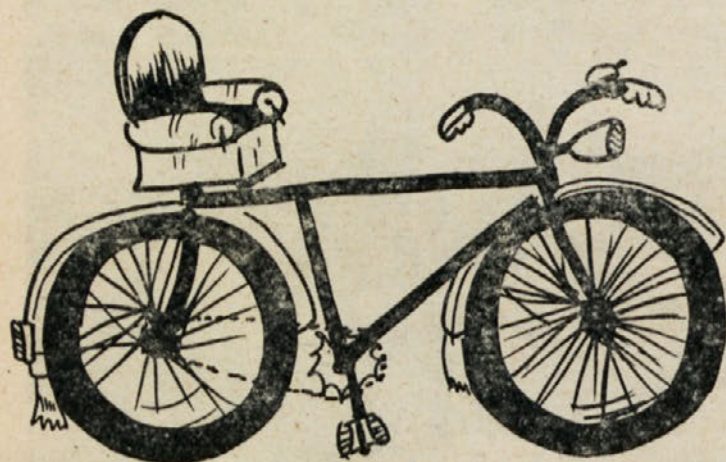
Pri odkrivanju raka na dojki imamo opraviti s skoraj nepregledno množico sprememb, pri katerih moramo ločiti nevarne od nenevarnih. Pri tem si moramo pomagati z nekaterimi medicinskimi ugotovitvami, da rak na dojki prizadeva določen del žensk pogosteje kot druge. Med značilnosti tega dela žensk sodi starost, višja od 35 let; rak na dojki je pogostejši pri ženskah, ki niso nikoli rodile ali pa so prvič rodile po 30. letu starosti. Ženske, katerih mater ali sestro je prizadel rak na dojki, pogosteje zbole za to boleznijo.

Raka na dojki večinoma odkrijejo bolnice same. Žal pa jih več kot polovica pride pozno na zdravljenje. Ženske navadno vedo za spremembo v dojki mesece in mesece, ne gredo pa k zdravniku, misleč, da spremembi ne velja posvečati pozornosti, ali pa zato, ker prav dobro slutijo nevarnost, boje pa se izvedeti resnico. Očitno je, da moramo teh nekaj dejstev posredovati našemu prebivalstvu, predvsem pa seveda ženskam; prepričati jih moramo, da ni izgubljen čas, ki ga posvetijo mesečnemu pregledu lastnih dojke; prepričati jih moramo, da velja prepustiti zdravniškim rokam vse spremembe v dojkah, pa naj gre za zatrdine, izcedek iz bradavic, »vnetja« v dojkah ali v koži dojke, ki v mesecu dni ne izginejo. Nedvomno pa je potrebno prepričati ženske, da je treba premagati strah pred trenutkom, ko bo morda zdravnik povedal neugodno resnico. Bolj ko bodo premagovale ta strah, manj bo resnica o raku na dojki neugodna in manj usodna.

dr. Jurij Lindtner

- Ali pereš?
- Ne, barvam!

Kolo za občutljive zadnjice

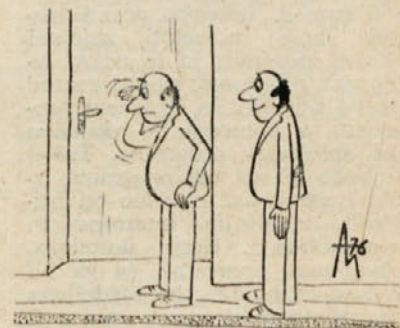
ZA RAZVEDRILO

- Kako ti gre?
- Luksuzno.
- ?
- Jem »luk«, oči pa same solzijo.

Bremena

- O čem razpravljajo?
- Kaže, da je na dnevnem redu samokritika, v dvorani je namreč zelo tiho.